

Finansē
Eiropas Savienība

Nacionālais
attīstības plāns

Labklājības ministrija

Latvijas
Arhitektu
savienība

VIDES PIEKĻŪSTAMĪBA: PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA NOZĪME UN IESAISTĪTO PUŠU ATBILDĪBA

KĀ NODROŠINĀT VIDES PIEKĻŪSTAMĪBU, 20.-21. NOVEMBRIS 2025

LEKTORS: ANDA KURSIŠA

GALVENIE PLĀNOŠANAS ASPEKTI

1. PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA NOZĪME
2. BŪVPROJEKTU AKTUALIZĀCIJAS NEPIECIEŠAMĪBA
3. SAVLAICĪGA SADARBĪBA: PASŪTĪTĀJS, ARHITEKTS, AINAVU ARHITEKTS,
PIEKĻŪSTAMĪBAS EKSPERTS
4. KRTĒRIJU PIEMĒRI FINANSĒJUMA PROGRAMMĀS
5. PIEMĒRI: MĒS VARAM LABĀK

1.1. PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA NOZĪME

STANDARTI, DOKUMENTI

- Pareizi jānorāda ēkas plānotais izmantošanas kods, piem. sociālā māja, muzejs vai bibliotēka
- Projektēšanas uzdevumā papildus LBN 200-21, Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvam, norādīt, ka jāievēro standarta prasības: LVS EN 17210:2021 L: Apbūvētas vides piekļūstamība un izmantojamība. Funkcionālās prasības.
- <https://www.lvs.lv/products/153687> - lasītava brīvā pieejā sertificētiem būvspeciālistiem
- Citi dokumenti, piemēram, pētījumi, vadlīnijas, prasības medicīnas iestādēm

1.2. PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA NOZĪME

IZEJAS DATI

- Topogrāfiskais plāns un kadastrālās uzmērīšanas lieta, norādot kompleksi Vides pieklūstamības zonu;
- Jāpievieno shēma, ar ēkai piegulošo teritorijas daļu, kurā paredzēts veikt Vides pieklūstamības risinājumus, t.sk. savienojumu ar autostāvvietu vai sabiedriskā transporta pieturu.
- Jāiekļauj dokumentus par esošās vai plānotās vides pieklūstamības novērtējumu, jānodrošina sasaiste starp vērtētāju un projektētāju, un viņu sadarbība projektā.

1.3. PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA NOZĪME

PROCESS

- Ja plānotas būvniecības kārtas, jānorāda, kurā kārtā realizēs vides piekļūstamības darbus;
- Jānorāda, ka projekta izstrādē sākotnēji jāveic vairāku vides piekļūstamības variantu analīze, ņemot vērā faktiskās augstumu starpības, apmeklētāju plūsmu, saglabājamās ēkas vērtības.
- Jānorāda, ka Projektētāju šī punkta izpratnē tiesīgs pārstāvēt tikai sertificēts būvspeciālists, un Vides piekļūstamības risinājumos - tikai sertificēts arhitekts; projektam kā konsultants visā projektēšanas gaitā jāpiesaista vides pieejamības eksperts, it īpaši - pieejamības variantu un alternatīvu izskatīšanā.

2. BŪVPROJEKTU AKTUALIZĀCIJAS NEPIECIEŠAMĪBA

JA VĒLATIES REALIZĒT APTVEROŠUS VIDES PIEKĻŪSTAMĪBAS RISINĀJUMUS, PRAKTISKI VISIEM IEPRIEKŠ IZSTRĀDĀTIEM BŪVPROJEKTIEM NEPIECIEŠAMA AKTUALIZĀCIJA.

- LBN 200 - 21 Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs ir spēkā no 2021. gada, un sniedz detalizētākas prasības, salīdzinot ar iepriekšējo;
- LVS EN 17210:2021 L: Apbūvētas vides piekļūstamība un izmantojamība. Funkcionālās prasības. Ir pieejams no 2021. gada, un tagad arī latviešu valodā;
- 2018. gadā izstrādātas Labklājības ministrijas vadlīnijas daudzos gadījumos netika iekļautas kā atsauces dokuments, no 2021. gada standarta teksts ir aktuālais profesionālais dokuments šai jomā;
- Būtiski mainījusies sabiedrības izpratne, un empātija, informācijas pieejamība par labo praksi.

3. SAVLAICĪGA SADARBĪBA UN ATBILDĪBA: PASŪTĪTĀJS, ARHITEKTS, PIEKĻŪSTAMĪBAS EKSPERTS

DARBĪBAS UN SEKAS

- Obligātā Arhitektūras daļas ekspertīze 3. grupas ēkām ir atcelta jau 2 gadus;
- Būvvalde nepārbauda Vides piekļūstamības risinājumus;
- Gan par savām, gan par projektētāja kļūdām vai paviršību maksā pasūtītājs, vai - sabiedrība, nesaņemot nepieciešamos pakalpojumus un piekļuvi;
- Vides piekļūstamības pārbaude projektēšanas beigu stadijā ir konflikta zona, jo projektēšanas komanda nevēlēsies mainīt risinājumus, kuros ieguldīts daudz darba, un nav finanšu un laika rezerves projekta labošanai;
- Pārbaude uzbūvētā objektā ir formalitāte, vai - sankcijas un tiesvedība.

4.1. KRTĒRIJU PIEMĒRI SAM PROGRAMMĀS

4.3.2. KULTŪRAS UN TŪRISMA LOMAS PALIELINĀŠANA EKONOMISKAJĀ ATTĪSTĪBĀ, SOCIĀLAJĀ IEKĻĀUŠANĀ UN SOCIĀLAJĀS INOVĀCIJĀS - KM/ /VARAM/ CFLA

4.4. METODIKA. KRITĒRIJS IR IZSLĒDZOŠS. KRITĒRIJĀ JĀSAŅEM VISMAZ 1 PUNKTS.

«PROJEKTA IESNIEGUMS PAREDZ VEICINĀT LĪDZTIESĪBU KULTŪRAS NORIŠU VIDES PIEKĻŪSTAMĪBĀ»

/SAM = SPECIFIFISKAIS ATBALSTA MĒRĶIS/

SAM 4.3.2. LĪDZTIESĪBA KULTŪRAS PIEKĻŪSTAMĪBĀ - 1

4.4.1. APAKŠKRITĒRIJĀ SAŅEM 3 PUNKTUS

Ja projekts piedāvā **visaptverošus augstas kvalitātes vides piekļūstamības risinājumus**, paredzot, ka pasākumu norisei izvēlētās telpas nodrošina pasākumu piekļūstamību dažādiem mērķauditorijas segmentiem, nodrošinot piekļūstamību visām aktivitātēm.

4.4.2. APAKŠKRITĒRIJĀ SAŅEM 2 PUNKTUS

Ja projekts pilda būvniecības standartiem atbilstošas minimālas vides piekļūstamības prasības.

LBN 200-21
LVS EN 17210:2021 L

SAM 4.3.2. LĪDZTIESĪBA KULTŪRAS PIEKĻŪSTAMĪBĀ - 2

4.4.3. APAKŠKRITĒRIJĀ SAŅEM 1 PUNKTU

Ja projekts kopumā pilda būvniecības standartiem atbilstošas minimālas vides piekļūstamības prasības, bet objekta specifikas dēļ atsevišķus piekļūstamības risinājumus nevar īstenot.

**SASKAŅOTAS
ATKĀPES**

4.4.4. APAKŠKRITĒRIJĀ SAŅEM 0 PUNKTUS

Ja netiek izpildīts vismaz 4.4.3. apakškritērija prasības, vērtējums ir „Nē” un projekta iesniegums tiek noraidīts.

4.2. FIZISKĀS IEKĻAUŠANAS KRITĒRIJI JAUNĀ EIROPAS BAUHAUS METODIKĀ

NO 2023.G. IZMANTOTS KĀ HORIZONTĀLAIS KRITĒRIJS ES FONDU PROGRAMMĀS;

LATVIJAS ARHITEKTU SAVIENĪBA INFORMĒ UN KONSULTĒ PAR JAUNĀ EIROPAS BAUHAUS KRITĒRIJIEM

NOVĒRTĒJUMA METODE

https://new-european-bauhaus.europa.eu/tools-and-resources/neb-self-assessment-method_en

<https://www.cfla.gov.lv/lv/4-3-2> - Bauhaus kritēriju pašnovērtējuma veidlapa

LATVISKI EXCEL FAILS TULKOTS UN
PIEEJAMS SAM 4.3.2. METODIKAS SADAĻĀ

FIZISKĀ IEKĻAUŠANA: 7 KRITĒRIJI

1. Iekļaujoša projekta nodrošināšana
2. Neaizsargāto personu īpašo vajadzību ievērošana
3. Inovatīvs iekļaujošs dizains
4. Telpiskās segregācijas samazināšana
5. Fiziskā savienojamība
6. Ilgtspējīga mobilitāte
7. Gājējiem un velosipēdistiem draudzīgas vietas

1. IEKĻAUJOŠA PROJEKTA NODROŠINĀŠANA

- Vai projekta projekts nodrošina **neierobežotu pārvietošanos** cilvēkiem ar dažādām vajadzībām, neapdraudot viņu pieredzi ēkā vai atklātā telpā, nodrošinot ērtu pārvietošanos pie projekta ieejas, horizontālo un vertikālo kustību un piekļuvi visām galvenajām projekta telpām?
- Vai arī projektu var izmantot vai izmantot vai ekspluatēt **visi lietotāji** neatkarīgi no viņu spējām vai izcelsmes (tostarp mēbeles, iekārtas un aprīkojums)?

2. NEAIZSARGĀTO PERSONU ĪPAŠO VAJADZĪBU IEVĒROŠANA

Vai projekta koncepcijā un projektā ir nepārprotami ņemtas vērā **neaizsargāto lietotāju** vajadzības, piemēram,

- Vecāka gadagājuma cilvēku, bērnu, sieviešu, imigrantu vai cilvēku ar invaliditāti, **īpašās vajadzības;**
- **Droša un pastaigām piemērota vide** un integrēti rotaļu pasākumi bērniem;
- Nodrošināta **autonomija un veicināta sociālā mijiedarbība** vecākiem cilvēkiem.

3. INOVATĪVS IEKĻAUJOŠS DIZAINS

Vai projekts pārsniedz nacionālos standartus, lai pielāgotos dažādām invaliditātēm un vajadzībām, ieviešot inovatīvus, netradicionālus un īpaši iekļaujošus pasākumus? Piemēram:

- **Elastīgs telpiskais plānojums un pārveidojams aprīkojums**, kas ļauj pielāgot piekļuves prasības.
- Krāsu, faktūru, attēlu un **multi-sensorās, vizuāli uztveramas informācijas izmantošana** cilvēkiem ar neirodiversitāti.
- **Navigācija**, kas palīdz cilvēkiem intuitīvi orientēties ēkā un teritorijā - norādes, taktilās kartes, simboli, dzirdes norādes, informācijas sistēmas, attēli, krāsas, kas ņem vērā krāsu aklumu, dažādas valodas.
- **Tehnoloģijas** - audio un vizuālais aprīkojums un lietotmes, tīmekļa piekļuve, kas palīdz indivīdiem pilnībā izmantot telpu (piemēram, attālināta piekļuve, lai palīdzētu neredzīgiem vai nedzirdīgiem indivīdiem, atbalsts tiem, kuri nerunā dzimtajā valodā), vai jebkura cita fiziska vai digitāla sistēma, kas bez maksas pieejama visiem lietotājiem.

BĒRNU KLĪNISKĀS UNIVERSITĀTES SLIMNĪCAS AMBULATORAIS CENTRS

MARK arhitekti/ Latvijas Arhitektūras Gada balvas atzinība par iekļaujošu dizainu
Žūrija - DOGA/ Norvēģija/Design and Architecture Norway

Ambulatorais centrs un neatliekamās palīdzības centrs slimnīcas teritorijā palīdz strukturēt sarežģītu vidi, padarot orientēšanos intuitīvu un draudzīgu. Fasādes vieglums, caurspīdība un dabīgā gaisma mijiedarbojas ar emocionāli siltiem interjeriem. Lielizmēra dzīvnieku tēli, dzērve un briedis, kļūst par uzticamiem pavadoņiem bērnu ceļā cauri telpai. Arhitektūra pārtop par pieredzi, kur funkcionalitāte savienojas ar empātiju.

4. TELPISKĀS SEGREGĀCIJAS SAMAZINĀŠANA

Vai projekta mērķis ir pārvarēt telpisko segregāciju un **novērst šķēršļus**, piemēram,

- Reģenerējot pamestas teritorijas vai ieviešot tajās jaunu izmantošanu un funkcijas;
- Aktivizējot neizmantotu pilsētas atklāto telpu, ieviešot sporta laukumus vai pagaidu struktūras ielu tirdziņiem?

5. FIZISKĀ SAVIENOJAMĪBA

Vai projekts uzlabo vai rada jaunu bezšķēršļu piekļuvi:

- Piemēram, **nodrošinot piekļuvi pilsētu kvartālu iekšpagalmiem** vai ieviešot celiņus un citus fiziskās nepārtrauktības elementus;
- **Arī ar velosipēdu un citiem vieglā transporta veidiem**, ēkām vai atklātām telpām, kas iepriekš bija grūti pieejamas vai vispār nebija pieejamas.

6. ILGTSPĒJĪGA MOBILITĀTE

Vai projekts atrodas apgabalā, kas ir **viegli sasniedzams** bez personīgā automobiļa, jo pastāv kāds no šādiem apstākļiem:

- Viegli un bez šķēršļiem **pieejamas sabiedriskā transporta pieturas** ar pietiekamu reisu biežumu tuvums (mazāk nekā 500 m attālumā).
- **Tieša saikne** ar velosipēdistiem un gājējiem paredzētu **ceļu tīklu**.
- **Pieejamība un integrācija** ar alternatīvām mobilitātes sistēmām, piemēram, mikromobilitāti, kopīgu mobilitāti u. c.
- Ja nē, **vai ir konkrēti plāni**, ka integrācija vietējā ilgtspējīgas mobilitātes sistēmā ir plānota un tiks ieviesta laika posmā, kas ir saderīgs ar projekta īstenošanu?

7. GĀJĒJIEM UN VELOSIPĒDISTIEM DRAUDZĪGAS VIETAS

Vai projekts rada vai uzlabo gājējiem vai velosipēdistiem draudzīgu vidi, iekļaujot vai atbalstot kādu no šādām pieejām:

- Teritorijas, ko iepriekš izmantoja automašīnas, **pārveidošana par gājējiem un velosipēdistiem piemērotu vidi, vai koplietošanas ielu izveide**, vai citu satiksmes mierināšanas stratēģiju izmantošana.
- Ilgtspējīgu mobilitāti veicinošas infrastruktūras nodrošināšana - piemēram, velosipēdu novietņu statīvu vai cita aprīkojuma nodrošināšana, velojoslu izveide, gājēju celiņu izveide, uzlabotas ietves, uzlabotas gājēju pārejas u. c.

5. ES VARĒJU LABĀK

ATSKATOTIES UZ PROJEKTIEM, KAS VEIDOTI PIRMS 10 GADIEM

- PANDUSS TIEK UZTVERTS KĀ VIENĪGAIS RISINĀJUMS;
- NETIKA APSKATĪTA/ SASKATĪTA IESPĒJA VEIDOT LĒZENU IETVI VISIEM, NENODALOT PANDUSA ZONU;
- IZAICINĀJUMS IR AUGSTUMA STARPĪBA, KAS PĀRSNIEDZ 0.5 M; ZEMES ĪPAŠUMU APGRŪTINĀJUMI;
- PACĒLĀJU PIEDĀVĀJUMS IR BŪTISKI MAINĪJIES, TAGAD IR DAUDZ VAIRĀK IESPĒJU;
- JĀSAŅEM DROSME ILGTERMIŅA RISINĀJUMU VĀRDĀ VEIKT BŪVPROEKTU AKTUALIZĀCIJU, NE VIENMĒR TĀS BŪS PAPILDU IZMAKSAS.

1. PIEMĒRS: LĒZENA IETVE VISIEM

2014. gadā panduss šķita vienīgā iespēja, atlika tikai pārbaudīt slīpumu pēc normatīva.

2025. gadā redzam, ka mazliet paplašinot seguma nomainīšanas robežu, ieeju var sasniegt visi gājēji.

Pieejamās cenas dēļ plaši lietotā betona pandusu konstrukcija nav noturīga un estētiski pievilcīga ilgtermiņā.

2014 - PANDUSS

2025 – LĒZENA IETVE VISIEM

2. PIEMĒRS: VAI PANDUSS IR VIENĪGĀ IESPĒJA?

2016. gadā 20 m garš panduss bija norma un normatīvs.

2025. gadā mēs noteikti parēķinātu, vai budžetā iekļaujas pacēlājs, no nokrišņiem drošā vietā

2016 - PANDUSS

Atklātā
savienība

**2025 – ALTERNATĪVA:
PACĒLĀJS**

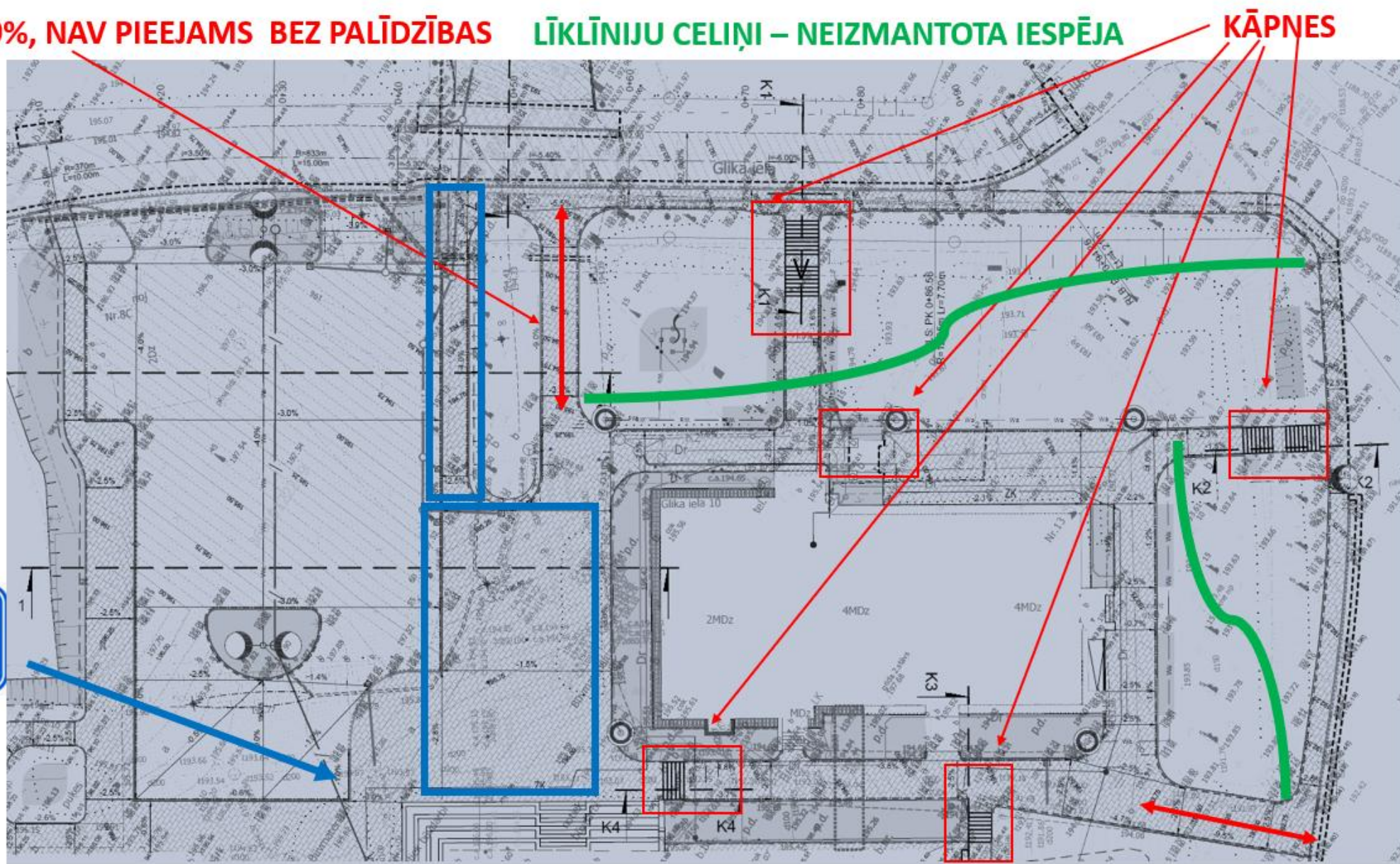
6. TU VARĒJI LABĀK

KAD EKSPERTS IERAUGA PABEIGTU BŪVPROJEKTU VAI JAU IZBŪVĒTU RISINĀJUMU -

- PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMĀ UNIVERSĀLA PIEEJAMĪBA, VIENOTA UN MAKSIMĀLA PIEKĻUVE NAV NOTEIKTA KĀ PRASĪBA UN PRIORITĀTE;
- NETIEK ANALZĒTS VERTIKĀLAIS PLĀNOJUMS ĀRTELPĀ, AUGSTUMA STARPĪBA IEKŠTELPĀS – VIENKĀRŠA MATEMĀTIKA UN PLĀNA SHĒMA JAU SKIČU STADIJĀ PARĀDĪTU, KĀDI IR IESPĒJAMIE VARIANTI;
- REZULTĀTĀ NETEK IZMANTOTA IESPĒJA AR TĀDU PAŠU BŪVNICĪBAS BUDŽETU, IZVEIDOT FIZISKI PĪEKĻŪSTAMU VIDĒ ILGTERMIŅĀ.

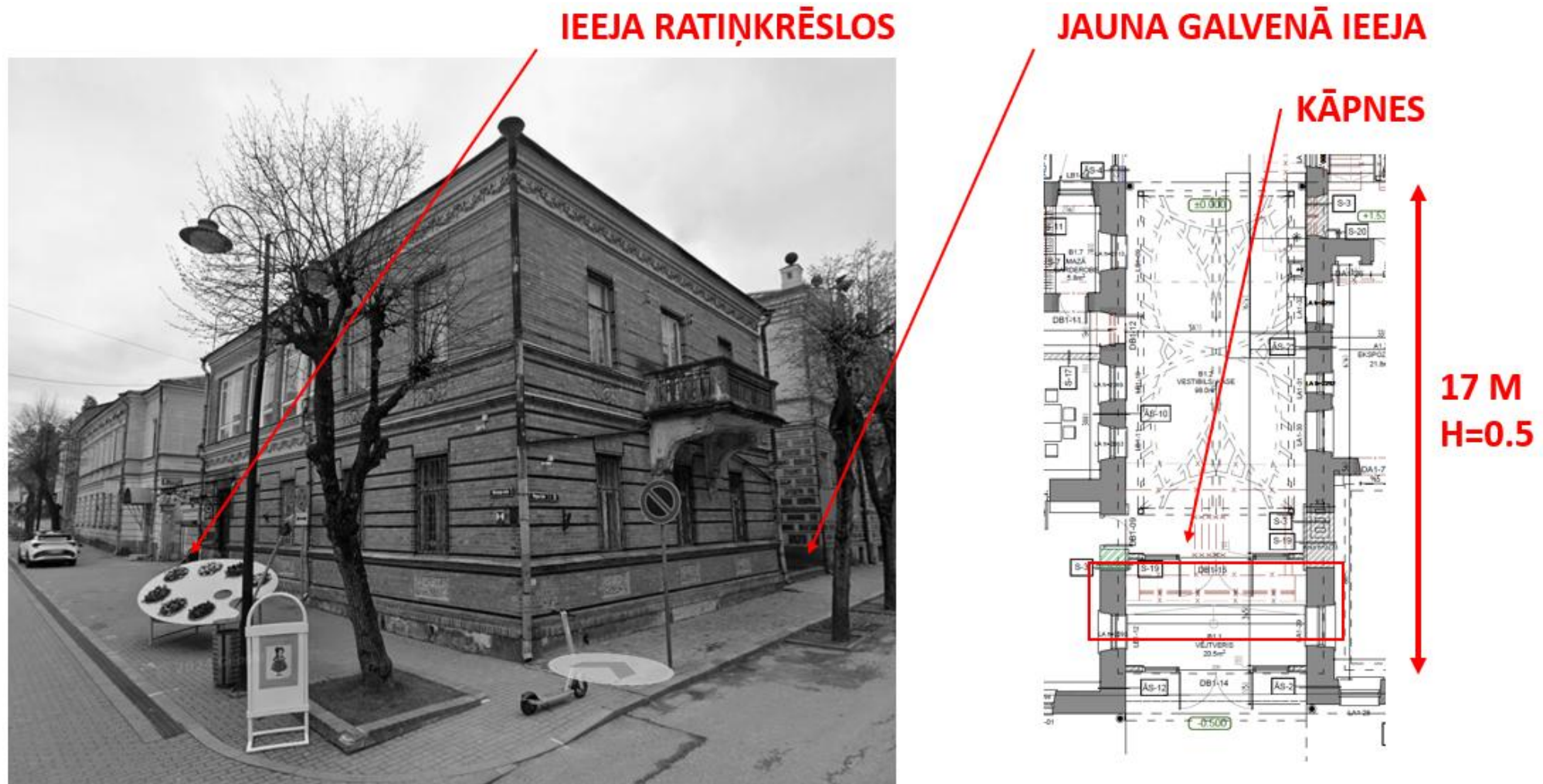
3. PIEMĒRS: NEPIEEJAMS LABIEKĀRTOJUMS

Pieklūstami tikai 1/5 daļa teritorijas;
Celiņi 9% slīpumā nav izmantojami bez palīdzības;
Kāpnes ierobežo piekļuvi no ielas;
Nav izmantota iespēja veidot lēzenus ainaviskus līklīniju celiņus.

4. PIEMĒRS: NEPIEEJAMA GALVENĀ IEEJA

Apvienojot divas ēkas, **jaunā galvenajā ieejā** ar 0.5 m augstuma starpību, un 17 m kopējo telpas garumu; pilnībā ievērojot LBN 200-21 noteikto slīpumu (vai saskaņojot atkāpes, Būvniecības likuma 9. prim punkta kārtībā) - ir iespējams nodrošināt piekļuvi ratiņkrēslā, kāpņu vietā paredzot neliela slīpuma grīdas plakni.

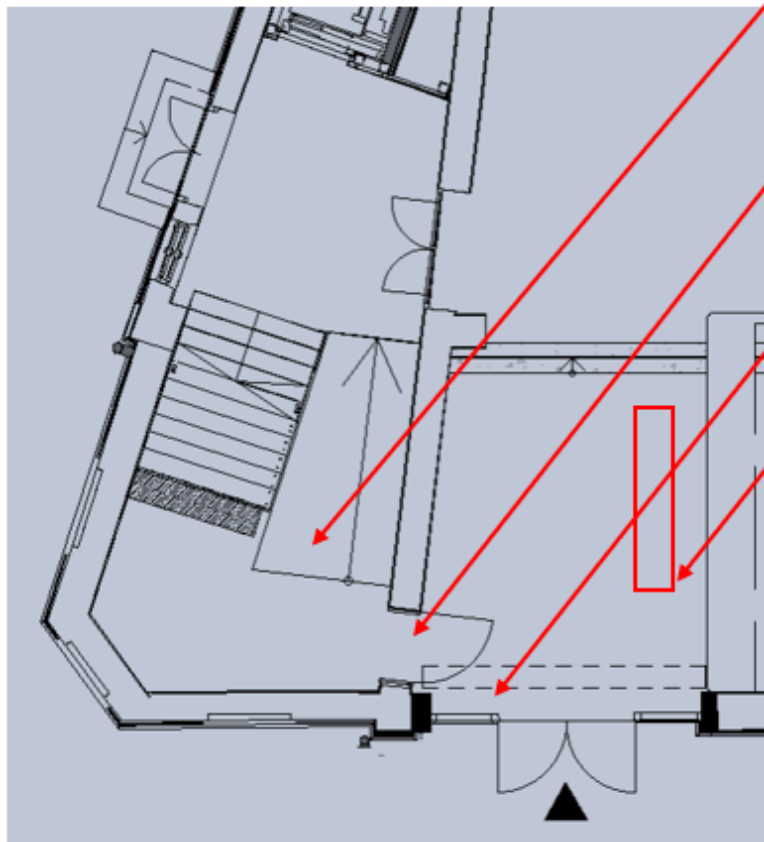

5. PIEMĒRS: APGRŪTINĀTA GALVENĀ IEEJA

Universālā dizaina izpratnē visi apmeklētāji pārvietojas pa vienu ceļu, kas atbilst visām pieejamības prasībām. Šis ceļš ir vienlīdz ērts visiem, tostarp arī cilvēkiem riteņkrēslos, ar staiguliem un skuteriem, arī vecākiem ar maziem bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem (avots: LM 2018)

Galvenajā ieejā diskriminēti ratiņkrēslu lietotāji, projektējot tiem apkārtceļu ar 2 papildu durvīm.

Neizmantota iespēja: ar 0,4 m augstuma starpību, un 6 m kopējo ieejas vestibila garumu; pilnībā ievērojot LBN 200-21 noteikto slīpumu (vai saskaņojot atkāpes, Būvniecības likuma 9. prim punkta kārtībā) - ir iespējams nodrošināt **vienotu** piekļuvi ratiņkrēslā ēkas galvenajā ieejā, papildus, ja nepieciešams, uzstādot margu, palīdzības pogu, u.tml.

PANDUSS

**UGUNSDROŠAS DURVIS
AIZVĒRTĀ STĀVOKLĪ
SVARS 75-100 KG**

JAUNA GALVENĀ IEEJA

RECEPCIJAS ZONA

**6 M
H=0.4
6%
LBN 200-21
P.46.3.**

DALIES IZCILĪBĀ: DAILES TEĀTRA PRIEKŠLAUKUMS

MADE arhitekti/ Latvijas Arhitektūras Lielā gada balva 2023

Dailes teātris ir iemīļots kultūras galamērķis un izcils modernisma arhitektūras piemērs.

Laukumā saglabāti teātra arhitektūrai un modernisma garam raksturīgi labiekārtojuma principi un materiāli, izveidota telpiskās izmantošanas stratēģija, padarot laukumu pieejamu ikvienam.

Izveidoti jauni koku un krūmu stādījumi, ilgtspējīga lietus ūdens apsaimniekošana.

Avots: LAGB, MADE arhitekti, foto Ansis Starks

ZINĀŠANU PĀRBAUDEI:

**KURĀ PROJEKTA STADIJĀ JĀSĀK PLĀNOT VIDES PIEKĻŪSTAMĪBA?
ATZĪMĒJIET VIENU PAREIZO ATBILDI!**

- SKIČU STADIJĀ;
- BŪVPROJEKTA STADIJĀ;
- PIRMS PROJEKTĒŠANAS UZDEVUMA UN TĀ IZSTRĀDES LAIKĀ;
- NAV NEPIECIEŠAMS PLĀNOT, PIETIEK AR NORMATĪVAJĀM PRASĪBĀM.

PALDIES PAR UZMANĪBU !

Latvijas Arhitektu savienība

Torņa iela 11, Rīga, LV-1050, Latvija, tel. +371 67212802, +371 20028097
latarh@latarh.lv www.latarh.lv